

Oto Horvat

GODINE U KURZIVU

- 1 -

Prema M. M.

Podignut kofer sputsim kroz otvorena vrata na pod vagona, gurnem ga još malo napred, pa se i sam popnem u voz. Zatim se okrenem prema peronu kao da tamо neko stoji od koga hoću da se oprostim i ovako u vratima, pre nego što voz krene prema granici, i vidim samo prazan peron i siv i zapušten, kao da niko nikoga ne prati, ili kao da sam jedini putnik. Pogled mi se zadržava na velikom železničkom časovniku bez kazaljke koja bi pokazivala sate. Vreme se dakle može odrediti po sopstvenoj želji i potrebama, zaključujem pomalo iznenaden takvom mogućnošću. Ne znam zašto, to me sneveseli više nego da je razlupan. *Ja ћu još jednu kafu*, kaže mi S. i ja joj odgovaram *i ja ћu, ali latte macchiato* i rukom dajem znak kelneru da želim da naručim. Kafe Ecke, na uglu Brodske ulice i avenije Andrassy, još nije pun, u subotnja prepodneva, samo smo nas nekolicina stalnih gostiju već stigli. Kao da smo članovi nekog tajnog društva, velike porodice, složni i tihi saučesnici: iako niko nikoga ne poznaće, zapažamo ako neko fali, kasni, ili ima do tada nepoznat izraz na licu. Tišinu u kafeu, s vremena na vreme, narušava zvuk listanja novina, prigušeni razgovori gostiju, zveckanje šoljica za kafu. A napolju je saobraćaj već postao živ, prepodnevni metež uzima maha i mašinerija šopingu i frustracija se nezaustavljivo zahuktava. Ovde, međutim, nigde traga žurbi. Kroz velike prozore dugo posmatram krošnje platana zaražene smeđim virusom jeseni. Ne razmišljam ni o čemu, svestan samo laganog njihanja lišća na sporom vetrusu. Sunčevi zraci padaju resko i bolno na predmete bez senki. Na početku našeg redovnog gostovanja u kafeu Ecke za mene nije postojala groznja pomisao, u trenutku kada bi stigli i naručili kafu i mineralnu, do one, da ćemo morati otići iz njega, izaći na ulicu, iz ovog mirisom kafe i dimom cigareta i tihim razgovorima za susednim stolovima i šuštanjem novinske hartije i kroz daljinu jedva razbirljivim zvukom sirena hitne pomoći, policijskih kola i kloparanja tramvaja i gradskog saobraćaja, ispunjenog kafea, pravo u suludu stvarnost, u bolest, u žrvanj. *Ponekad mi se čini da ja nisam više ja. Izgubila sam jezik. Zato sam i čitala naglas, juče, dok si bio na poslu, onu Žuletovu priповетku. Prijalo mi je da čujem samu sebe. Prijao mi je sarajevski. Imala sam osećaj da udišem ozon*, kaže mi skoro stidljivo, odnosno meni se čini da mi to kaže stidljivo, jer ne diže oči sa Spiegel-a, ali odmah zatim shvatam da u njenoj rečenici nema nikakvog stida, da je to moja glupost, i da li samo glupost, koja ju je tako definisala, a da je stvar daleko ozbiljnija, da je jednostavno sve to više boli i pomera nego što je i sama svesna, nego što je spremna da prizna. Ne znam šta da joj kažem, reći utehe, razumevanja ne nalazim, pa čutim. Ja, izdajica. Dejana upoznajemo u Firenci preko Stanislava, a Nenada preko Dejana. U julu nas on, Dejan, poziva na svoj bazen. Bazen leži na brdu u maslinjaku i grad se vidi kao na dlanu. Voda u bazenu je kristalno plava. Skačem na glavu. Neočekivana hladnoća vode mi preseče dah i zažalim što sam se dao ubediti da je temperatura vode sasvim ok. Plivam snažnim pokretima i osećam da više ličim na ne-

kog ko se koprca u vodi nego na elegantnog plivača kakav zamišljam svaki put da jesam. Na svu sreću ubrzo stižem do kraja bazena. Odgurnem se i plivam u suprotnom smeru. Već mi je prijatnije. Dejanova dva psa trče oko bazena, cvile i laju na nas u vodi, ali nijedan se ne usuđuje da skoči u njega, uprkos našim ubedivanjima i naredbama. *Brunelleschijeva* kupola crkve *Santa Maria del Fiore* čak i iz ovolike daljine je toliko ogromna da se čini nestvarnom. Kao populjak ruže ili lale dominira gradom. Ne mogu da se odlučim da li ima nešto preteće u toj građevini, čudim se što je na taj način percipiram. Kasnije, sedim pored bazena u senci pinije dok su drugi još u vodi. Tišina letnjeg popodneva se zavukla među nas. Pljuskanje talasa u bazenu i treperavi zvuci cikada su postali takode deo toga. I psi su se učutali, leže nepomični uz rub bazena na suncu. Gledam dole prema gradu u daljinu, ali njegova buka se iz ove daljine samo može zamisliti. Kasnije, sunce mi pada na stopala koja vire iz senke, prija mi ta vatra, kao da me budi, oslobođa. Još kasnije, ne mogu da odvojim pogled sa zelenog guštera nedaleko od mene, na kamenom zidu. Misao da sam, evo, sada, zadobio njegovo poverenje mi se čini sve uverljivija i draža, ali tog trenutka sa naslona moje stolice sklizne peškir na zemlju i gušter istog trena nestaje u procepu kamenog zida. Na relaciji voza Nirnberg – Budimpešta, u Augsburgu, u moj prazni kupe ulazi časna sestra, Ulrike, saznaču kasnije. To je žena od nekih pedesetak godina, visoka i obraza crvenih od januarske zime. U toku razgovora, za koji ne može da se kaže da ga je započela ona ili da sam ga ja započeo, nego je to više kloparanje točkova voza koje nas je navelo na dijalog, kaže mi da je čitav naš život potraga za Bogom i da je za nju svako putovanje pokušaj da definiše, pretoči u reči ono što je već odavno pronašla u svom srcu. Ne razumem šta hoće tačno da mi kaže, ali joj klimam glavom, kao da vrlo dobro znam i razumem o čemu mi priča. Silazi u Austriji, u zavejani *Brück an der Leita*, pre toga se rukuje sa mnom, stisak ruke joj je čvrst. Neočekivana intimnost i svetovnost tog čina me zbune. Ali ne pamtim susret sa njom zbog toga, nego zbog njenih reči *Ich verstehe Sie. Sie werden lange Reisen.* S.-in otac umire u oktobru, moj nekoliko godina ranije, u julu. Iako mi je poznata tišina nakon što se takva vest sazna, ovaj put je doživljavam kao potpunu i bezvremenu. Istog dana stižemo vozom u Suboticu pred ponoć i uzimamo taksi. Taksistu moram da zamolim da isključi radio, pušten skoro do kraja, sa turbo-folk muzikom. Kažem mu da imamo smrtni slučaj u porodici i da nam nije do muzike. Ne kaže ništa, ali spušta prozor do sebe i pali cigaretu. Na svu sreću vožnja ne traje dugo jer uskoro stižemo do poznate nam kapije kuće. Provodimo noć u razgovoru. S.-ina majka se trudi da izgleda pribrano, još nije u stanju da zaista shvati šta se desilo. S. se trudi da ne razmišlja, vidim, pokušava da bodri majku, da nađe smisao u dogođenoj smrti, u budućem životu, koji će ona živeti bez oca, njena majka bez muža. Bol će je stići kasnije. Sa još jačim intenzitetom, na dalekom severu, u gradu medveda, gde niko, osim mene, ne priča *njen* jezik. Pred zorou počinje sneg, atari koji počinju od groblja su nedirnuto beli. Pustoš na bilo koju stranu da se okreneš. Tišina. Svečanost mitelevropska, što bi rekao pokojnik, sećam se, dok slušam popa dok poje. Izlazim da zapalim cigaretu u moj prvi berlinski sumrak. Pokušavam da zamislim Gomborovića dok je stajao na ovoj istoj terasi, davnih šezdesetih, zagledan u sumrak nad *Tiergartenom*. Jasno mi je zašto mi pada Gomborović na pamet i sam sam sebi smešan što moj boravak na Akademiji povezujem sa njegovim. Čista smejurija. Kao da već sama činjenica što boravim na mestu gde je on boravio dozvoljava mi da se smatram velikim i važnim *Dichter-om*. Kreštanje vrana i gole grane na pozadini crvenog neba doživljavam zlokobnim i nimalo inspirativnim, i

uz to još duva hladan vetr, pa ubrzo odustajem od daljeg boravka na balkonu. Pikavac bacam u bazen pod terasom nakon nekoliko trenutaka kolebanja. On se gubi među stabljikama trske, nošen vetrom i sitnim talasima. Ulazim u sobu i uključujem televizor. Menjam programe, iako ne znam tačno šta tražim. Nemački jezik mi se najednom čini nepoznat i absurdan. Sedim i ništa od toga što se događa pred mojim očima ne razumem. Trebalо je da se sutradan čujem sa njim. Telefonirao sam mu u dogovoren vreme, ali mi se nije javio. Celo pre podne sam okretao njegov broj na brojčaniku telefona i puštao telefon da zvoni dok se veza ne bi sama prekinula. Nikoga nije bilo kod kuće. Znao sam kada se vraćao sa posla: radio je pola radnog vremena, jer je imao već nekoliko godina samo jedno plućno krilo. I sa radnog mesta bi mu kolima trebalo 15 minuta da stigne do kuće. Počeo sam da strepim. Da mislim na najgore i da se borim protiv takvih misli. Pogotovo nakon što sam od njegovog kolege čuo, preko telefona, da on, moj otac, nije došao tog dana na posao. Tetka Zora, komšinica koja me zna od detinjstva, otvara mi vrata svog stan-a. Sa njene terase skačem na terasu stana mog oca. U stan ulazim lako, vrata terase su otvorena. U kuhinji, kroz koju treba da prođem da bih stigao do predsobla a iz njega u sobe, oklevam, nada i strah jurišaju na moje srce. Juli je i pakleno toplo. Tim više me opeče i sprži i zaprepasti hladnoća njegovog tela kada ga dodirnem. Sedi na krevetu povijen prema kolenima, izgleda kao da će se svakog trena ispraviti. Pogrebnici ga iznose u lime-nom kovčegu i buka koju njegovo telo proizvodi dok ga spuštaju u njega je nesnosna. Kao da se bori protiv njih. Ali njih je dvojica. Ja sam u drugoj sobi i ne stižem u pomoć. Ja izdajica. *Da sam ga ipak bio ubedio da ode kod lekara je misao koje ne prestaje da me muči.* Sada sve ređe, doduše, ali... na sreću, nesreću? I to je tužno, kako tuga izgubi na intenzitetu i pretvori se samo u povremenu nelagodu. Boli, ali ne boli više onako. Plaćam i izlazimo u podnevnu vrevu, smucamo se neodlučni gde da ručamo, na kraju se odlučujemo za piceriju u Budimu. Iz tramvaja, prelazeći Margitin most, bacam pogled prema Parlamentu. Setim se rečenice *Parlament je prvo što ugledam kroz prozor mog novog stana kada otvorim oči.* Na njegovoj kupoli vetr radosno leprša trobojku kao kuhinjsku kruhu na štriku posle uspelog paprikaša koju sam zapisao sa velikim entuzijazmom u tek kupljenu svesku i koju sam dugi niz nedelja čuvao kao prvu rečenicu svog budućeg romana. Moram da priznam, gledano iz sadašnje perspektive nenapisanog romana, da je ta rečenica bila nesrećan izbor, apsolutni promašaj, samozaljubljeni laprdak, uprkos svim pokusajima da nastavim da nižem rečenice iza te prve, samo jedno, pomena nevredno, jalovo seme. Proza je moj fijasko, mislio sam duboko pogoden tom činjenicom, i teško sam izdržavao taj poraz, taj osećaj izgubljenog i promašenog identiteta. Što je najsmešnije, taj moj neuspeh, ili to što sam tada u sebi tako nazvao, nije ni istinski ikada bio pokušan da bude napisan, niti je istinski ikada i bio i u najmanjoj meri doživljen i preživljen. Oduštao sam lako i bez borbe. Prva rečenica nije povukla za sobom druge, i moja želja da opišem godine u Budimpešti nije našla svoje ispunjenje. Od nemoći da išta promenim na tom planu odlučujem se da promenim plan za ručak, barem to mogu, mislim. Predlažem da odemo na ručak do Sentandreje, i moj predlog se čini inventivan, veliko iznenadenje. Dok voz grabi prema našem cilju, uz Dunav obasjan septembarskim zlatom, ništa ne govorim o uzroku moje želje za promenom. Fijasko na jednom planu pretvara se u uspeh na sasvim drugom, pa čutim još jedno izvesno vreme o tome *mint szar a füben*. Noćna smena mi mrvi kosti. Prva noć je, naravno, uvek najlakša. Ali nakon treće-četvrte tela te izdaje.

Ne znaš šta ti je sporije, misao ili telo. Isto tako ne znaš šta te više боли, činiti pokrete ili misliti. Roland mi kaže jedne večeri dok posmatramo mušterije u putnoj groznici kako traže neki časopis ili knjigu da im prekrati putovanje, da ih zavara, spasonosni moto njegovog desetogodišnjeg rada u noćnoj smeni *Misli na novac i sve je lakše*. Obično negde oko tri posle ponoći knjižara je prazna, pa idem po kafu iz automata. Moram da izadem na prvi peron da bih ušao u prostorije železničara. Taj trenutak na peronu je jedini kom se radujem tokom svih noćnih smena. Imam osećaj da znam ko sam. Zadržavam se na peronu još oko pet minuta dok ne popijem kafu i popušim cigaretu. Pred zoru kao i uvek stiže Duke, ogroman Afroamerikanac sa naočarima i osedelom kovrdžavom kosom. Jedva hoda koliko je debeo. Pod miškom donosi paketić: četiri primerka *Neue Zürcher Zeitunga*. Skoro svaki put moram da se uzdržim da ne prasnem u smeh: Crni Obelisk sa paketićem novina pod miškom. Unesem pošiljku u listu i staro izdanje zamenim svežim. Naslovnu stranicu sveže novine iz Švajcarske samo preletim pogledom. Obilje informacija me zamašira i otupljuje. Vesti iz domovine su prestale da me pomeraju. Mada ni to nije u potpunosti tačno. Ja izdajica. U međuvremenu čujem Dukea da započinje svoju priču o služenju vojnog roka u Germany i Elvisu Presleyju. Duke, to je služba zajedno sa Elvisom. Pitam se da li su se ikada upoznali, ali to mi ne pada na pamet da ga pitam. Njegove dogodostine su uvek pune novih detalja i ne čini se da ih izmišlja, nego da nam malo-pomalo odmotava svoj život. Možda su i bili u istoj kasarni, uostalom, to i nije važno za ovu priču. Poštujemo rituale jedni drugih. Svako ima pravo da (i)živi svoj film. Roland i on sede ispred mene na dva metra i puše i piju koka-kolu, ja ih posmatram na ekranu iznad naših glava, svakih trideset sekundi ih vidim snimljene iz drugog ugla u polupraznoj knjižari. To me zabavlja, menjanje perspektive. *Do mene stižete jednostavno. Preko Ponte Vecchia do Palazza Pittija i ja sam vam tamo. Videćete me.* Kaže nam Nenad. Sutradan sedimo sa njim u kafeu, on je okrenut prema ulici da ima na oku svoj štand sa slikama. Razgovor nam je još rezervisan, ispipavamo jedni drugima politički puls. Ispostavlja se da smo nekako iste godine pobegli iz bivše nam domovine pred ratom. Nakon što smo se oprostili sa njim, S. i ja dugo čutimo idući kući. Da li smo u njemu prepoznali deo sebe, ličnost koja je izgubila jedan deo korena i budućnosti? I treba da budemo srećni što smo se tako lako izvukli? Ne znam. Mislim da u stvari ne želim da znam. *Sono seghe mentali che mi racconti*, kaže mi Pietro dok mu jedne večeri pričam o svemu ovome i ta jedna obična rečenica me prosvetli kao pljesak dlanova Zen učitelja. Te večeri prelazim preko praznog trga Indipendenza i vetrar koji huji u krošnjama pinija me podseća na trube, strah nije pravo osećanje koje me obuzima, više neka sigurnost, potvrda, znao sam. Ili se ovaj događaj odigrao ranije, i ne na trgu Indipendenza nego u blizini januarskog jezera Schlachtensee? Poslednjeg leta nam je u vrt svake noći dolazio jedan jež. Ustajao sam, uključivao svetlo, spremao zamku svake večeri tom lopovu što vršlja kroz našu baštu, dok konačno nakon nekoliko noći kasnije nisam ugledao uljeza, običnog ježa, kako brzim korakom na tankim nožicama zamiče u gustu živu ogradu od lovora. Ovih nekoliko poslednjih noći se budim kao putnik u vozlu, prenem i na najmanji zvuk, i ležim nepomičan bez sna. Kada ponovo zaspim, u snu mi se mešaju jezici. Nikada lica i događaji, samo jezici. Moji životi. Tada pričam tečnu mešavinu svih njih, sa svima se sporazumevam glatko i brzo. Vavilon ne postoji, on nije deo sna. Samo me moj otac gleda nem, ne učestvuje u razgovorima, ne odgovara na moja pitanja, čuti. Ja, izdajica.